

Sepedi

Leleme la Gae le Mabokgoni a Bophelo

1

Kotara 3

Puku ye Kgolo

Kotara 3

Sepedi

Leleme la Gae le Mabokgoni a Bophelo

Puku ye Kgolo

Diteng

Motse wa gešo

Beke 1	Mabokgoni a Bophelo: Melao ya go hlokomela dipuku.....	1
	Go Bala Mmogo: Thabo o tsenela bokgobapuku.....	2
Beke 2	Mabokgoni a Bophelo: Mafelo a motseng wa gešo	6
	Go Bala Mmogo: Batho bao ba re thušago.....	7

Diruiwaratwa

Beke 3	Mabokgoni a Bophelo: Dinyakwa tša diruiwaratwa	11
	Go Bala Mmogo: Katse ya go swarwa ke tlala.....	12

Mekgwa le maikarabelo

Beke 4	Mabokgoni a Bophelo: Lenaneotekolo la mekgwa ye mebotse	16
	Go Bala Mmogo: Kolobjana ya go ba le kgang.....	17

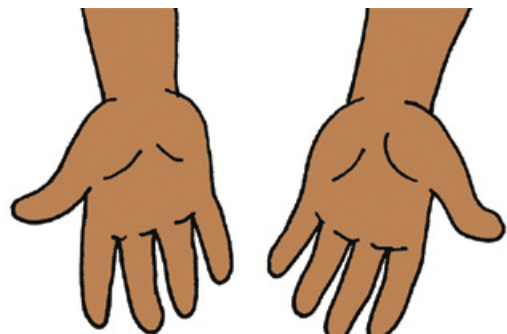
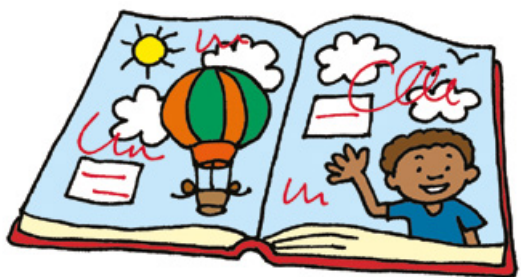
Dimela le dipeu

Beke 5	Mabokgoni a Bophelo: Ka fao monawa o melago ka gona.....	21
	Go Bala Mmogo: Semela sa ka sa monawa.....	22
Beke 6	Mabokgoni a Bophelo: Mehuta ya dimela	26
	Go Bala Mmogo: Jabu le kutu ya monawa.....	27

Dijo

Beke 7	Mabokgoni a Bophelo: Moo dijo di tšwago gona	31
	Go Bala Mmogo: Sopo ye bose le ya go šišimiša.....	32
Beke 8	Go Bala Mmogo: Sopo ye bose le ya go šišimiša.....	36
	Mabokgoni a Bophelo: Seneke sa phepo	40
Beke 9	Mabokgoni a Bophelo: Magoro a mahlano a dijo.....	41
	Go Bala Mmogo: Mokgwa wa go dira salate ya dienywa.....	42

Melao ya go hlokomela dipuku

O seke wa dira se	Dira se 	Molao
		Swara dipuku ka diatla tša go hlweka.
		Bula puku ya gago ka tlhokomelo.
		Phuthulla matlakala ka tlhokomelo.
		Boloka dipuku tša gago.
		Šomiša lefelotšhupetšo.
		O seke wa ngwala ka gare ga dipuku.

Beke 1
Mabokgoni a Bophelo

- Pele ga Go Bala**
- Na molao ke eng?
 - Na ke melao efe yeo o e tsebago?
 - Ke ka lebaka la eng re swanetše go ba le melao?

- Go Bala**
- Lebelela tafola ye. Bala dihlogo.
 - Di **X** di laetša seo o sego wa swanela go se dira.
 - Di **✓** di laetša seo o swanetšego go se dira.

- Ka morago ga Go Bala**
- Ntebelele ge ke bontšha melao ka o tee ka o tee.

Thabo o tsenela bokgobapuku

Beke 1

Go Bala Mmogo

Bala kanegelo ka moka thutwaneng ye nngwe le ye nngwe. E bale gape le barutwana, o ema letlakaleng le lengwe le le lengwe go ba botšiša dipotšišo tša letšatši leo.

Letšatši 1: Kwešišo

- Na o nagana gore Thabo o rata go bala le malome wa gagwe? Ke ka lebaka la eng?
- Na puku e bolela ka ga eng? Na o tseba bjang?
- Na ba dutše kae? (ka ntle, ka jarateng)

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana karatalentšu le: **puku**. Balela lentšu godimo. Lebanya karatana le lentšu leo le lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka **m**.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

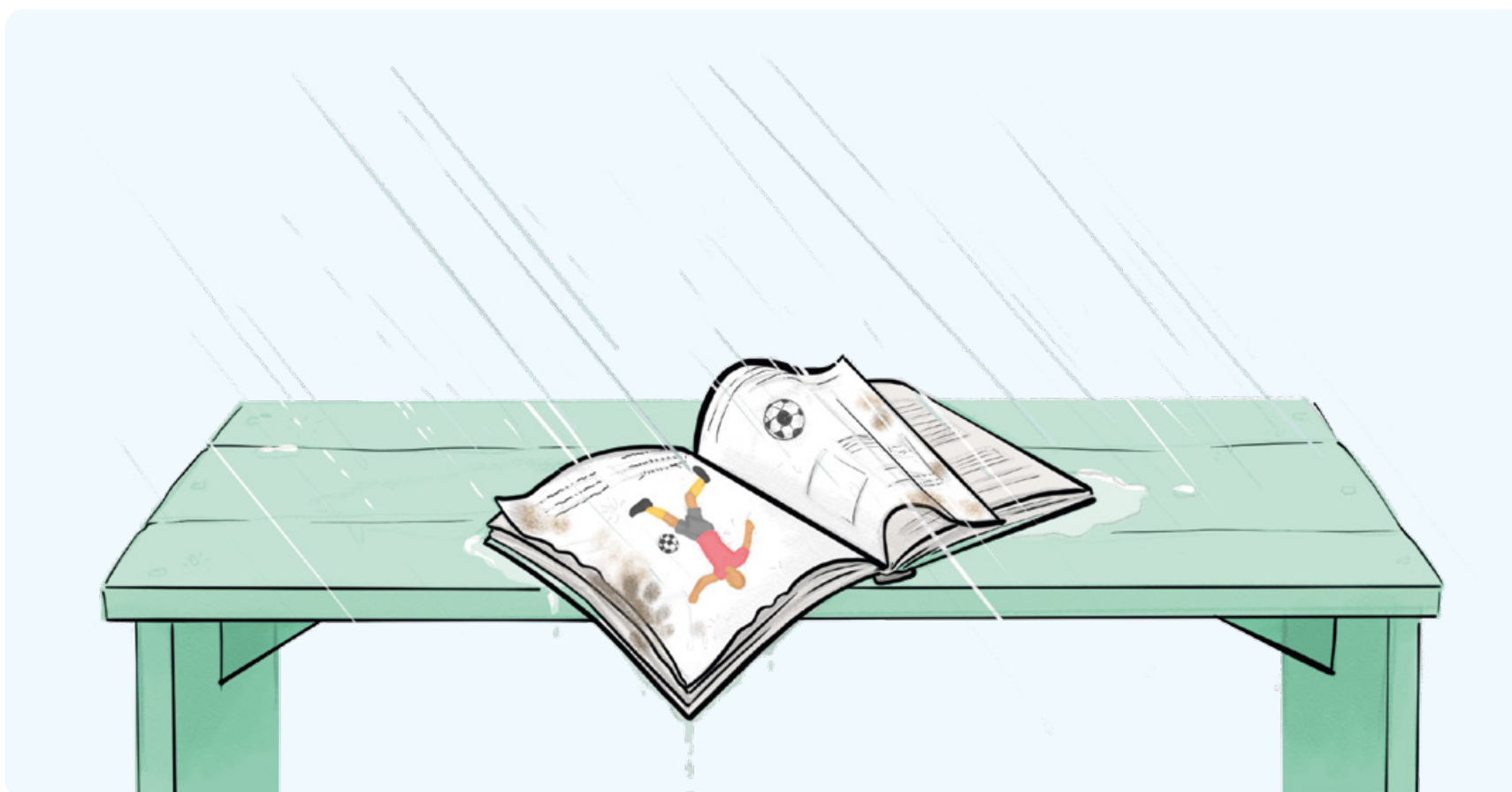
- Na o ka rata go bala puku ya Thabo?
- Na ke eng seo o ka ratago go bala ka ga sona?
- Na ke mang yo a felago a bala dipuku le wena?

Thabo o filwe puku ye mpsha ke malome'gwe.

Ka morago, Thabo a bala puku gape.

Thabo o tlogetše puku ka ntle. Puku ya koloba.

Beke 1 Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na maswao ao a lego mo pukung ye ke afe? (*kgatšho ya menwana*)
- Na o nagana gore ke ka lebaka la eng diatla tša Thabo di na le ditšhila? (*go bapala kgwele*)
- Na go diragetše eng ge Thabo a tsena ka gare? (*o tlogetše puku ka ntle gomme pula ya e nela*)
- Na go direga eng go puku ya go koloba? Na o ka hlwa o sa kgona go e bala? (*matlakala a yona a a swarana le go šošobana, ebile go ba bothatha go e bala*)

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana karalentšhu le: **tlogetše**. Balela lentšhu godimo. Lebanya karatana le lentšhu leo le lego letlakaleng.
- Nyaka mantšhu a go ba le tlhaka **b**.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na ke dilo dife tšeo o ka di tlogelago puleng? (*dimela, ditulo tša ka ntle, dipakete, dikoloi*)
- Na ke dilo dife tšeo di ka senywago ke pula? (*dipuku, dikuranta, fenišara ya ka ntleng, dibapadišwa tše dingwe*)
- Na Thabo o robile molao ofe wa tlhokomelo ya dipuku?

Beke 1
Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na bokgobapuku ke eng? (*lefelo la go adima batho dipuku tša go bala*)
- Ke ka lebaka la eng o swanetše go fa dipuku tša bokgobapuku tlhokomelo yeo e kgethegilego? (*ke tša go balwa ke mang le mang*)
- Na Thabo o ile a ikwa bjang ge Fedile a laetša barutwana puku ya gagwe? (*ka lebaka la eng*)
- Na morutiši o be a ruta barutwana eng? (*sešupo se mo letlapeng*)

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana karatalentšu le: **bokgobapuku**. Balela lentšu godimo. Lebanya karatana le lentšu leo le lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka y.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o kile wa bona bokgobapuku? Bo be bo le kae?
- Na barutwana ba ka tsenela bokgobapuku ka bobona? Ke ka lebaka la eng o swanetše go ba le motho yo mogolo?

Fedile o laeditše
barutwana puku ya
gagwe ya bokgobapuku.

Thabo o tsenetše bokgobapuku. O tshephišitše go hlokomela puku ya gagwe.

Beke 1 Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na motho yo a kibago setempe ke mang? (*mma/rabokgobapuku*)
- Na Thabo o thušwa ke mang go tsenela bokgobapuku?
- Na o nagana gore puku ya Thabo ya bokgobapuku e bolela ka ga eng?
- Na Thabo a ka dira eng go boloka puku ya gagwe? (*a ka e lokela ka mokotlaneng wa polasitiki a ya le yona gae; a ka e bea godimo ga raka ka gae; a ka e bea kgole le bana, pula le dikotsi tše dingwe; a ka hlapa diatla pele ga ge a swara puku*)

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana dikaratamantšu tša go ba le mantšu a: **tsetetše** le **tsephišitše**. Balela lentšu godimo. Lebanya dikaratana le mantšu a wo a lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka g.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o ka rata go humana puku efe ka bokgobapuku?
- Na ke ka lebaka la eng o swanetše go fa dipuku tša bokgobapuku tlhokomelo ye kgolo?
- Laetša barutwana dikaratamantšu tša mantšu ka moka a beke ye. Bala mantšu a ka lebelo.

Mafelo a motseng wa gešo

Beke 2

Mabokgoni a Bophelo

Pele ga Go Bala

- Na ke mafelo afe ao a ka šomišwago ke bohle mo motseng wa gaborena?

Go Bala

- Na o ka kgona go humana mafelo ao mo motseng wo: lebenkele? phaka? holo? kereke? seteišene sa maphodisa? bokgobapuku?
- Na mohola wa lefelo le lengwe le le lengwe ke ofe? Ke mang a šomišago goba a šomago lefelong le lengwe le le lengwe?

Ka morago ga Go Bala

- Bolelang ka fao motse wo o swanago le, goba o fapanago le motse wa geno.

Batho bao ba re thušago

Na ge o ka robega lerapo o ka thušwa ke mang?

Ngaka le mooki ba ka go thuša.

Beke 2

Go Bala Mmogo

Bala kanegelo ka moka thutong ye nngwe le ye nngwe. E bale gape le barutwana, o ema letlakaleng le lengwe le le lengwe go ba botšiša dipotšišo.

Letšatši 1: Kwešišo

- Na mosetsana o thušwa ke mang?
- Na ngaka e thušwa ke mang?
- Na mosetsana o kae? (*kliniking, sepetlele, diphapošing tša ngaka*)
- Na mosetsana o ikwa bjang? Na o tseba bjang?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana dikaratamantšu tša go ba le mantšu a: **ngaka** le **mooki**. Balela lentšu godimo. Lebanya dikaratana le mantšu a wo a lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le ditlhaka **ng**.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o kile wa lwala? Re botše ka ga nako yeo.
- Na o ile wa kwa bokaone bjang?

Na ge o nyaka go ithuta go bala le go ngwala o ka thušwa ke mang?

Beke 2 Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na motho yo a re thušago ka go re ruta sekolong re mmitša mang?
- Na barutiši ba šoma kae?
- Na rena le mehuta efe ya barutiši?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana dikaratamantšu tša mantšu a: **morutiši** le **bala**. Balela lentšu godimo. Lebanya dikaratana le mantšu a wo a lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka **th**.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Ka Bobedi, naganang ka dilo tše dingwe tšeo barutiši ba di dirago.
- Diragatša selo seo morutiši a se dirago, barutwana ba phopholetše gore ke eng.

Morutiši a ka go thuša.

Na ge o timetše, o ka thušwa ke mang?

Lephodisa le ka go thuša go fihla gae.

Beke 2 Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na o ka dira eng ge o lahlegile?
- Na lephodisa le ka dira eng go go thuša?
- Na ke eng tše dingwe tseo maphodisa a di dirago?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana karatalentšū le: **lephodisa**. Balela lentšū godimo. Lebanya karatana le lentšū leo le lego letlakaleng.
- Nyaka mantšū a go ba le tlhaka l.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o kile wa bona mpša ya maphodisa? Na e be e le kae? Na e dirile eng?
- Ke ka lebaka la eng maphodisa a apara yunifomo? (gore o kgone go tseba gore o kgopela thušo go mang)
- Na o tseba bjang gore moago ke seteišene sa maphodisa? (folaga le mabone a matalalerata)
- Na o tseba bjang gore koloi ke ya maphodisa? (mabone a matalalerata)

Na ge go na le mollo o ka thušwa ke mang?

Beke 2 Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na ke mang yo a šomago go tima mollo o mogolo?
- Na boraditimamollo ba šomiša eng go tima mello?
- Na ke ka lebaka la eng o swanetše go bitša motho yo mogolo ge o bona mollo? (*mello e kotsi kudu, gape motho yo mogolo a ka tima mollo o monnyane ka pela goba a leletša seteišene sa boraditimamollo go tla go tima mollo o mogolo*)

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Šupa lentšu le: **mollo**
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka r.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o kile wa bona mollo o mogolo?
- Na o be o le kae? Na go diregile eng?
- Laetša barutwana dikaratamantšu ka moka tša beke ye. Bala dikaratamantšu ka lebelo.

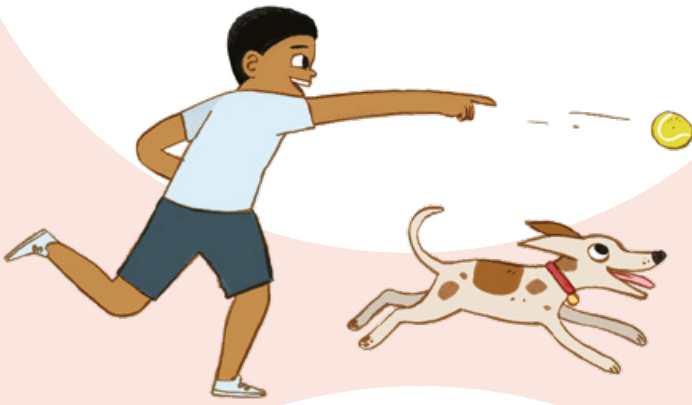

Rasetimamollo a ka go thuša.

Dinyakwa tša diruiwaratwa

Boitšhidullo:

Diruiwaratwa di swanetše go raloka le go kitima-kitima. Ga se tša swanela go bofša goba tša tlogelwa letšatšing.

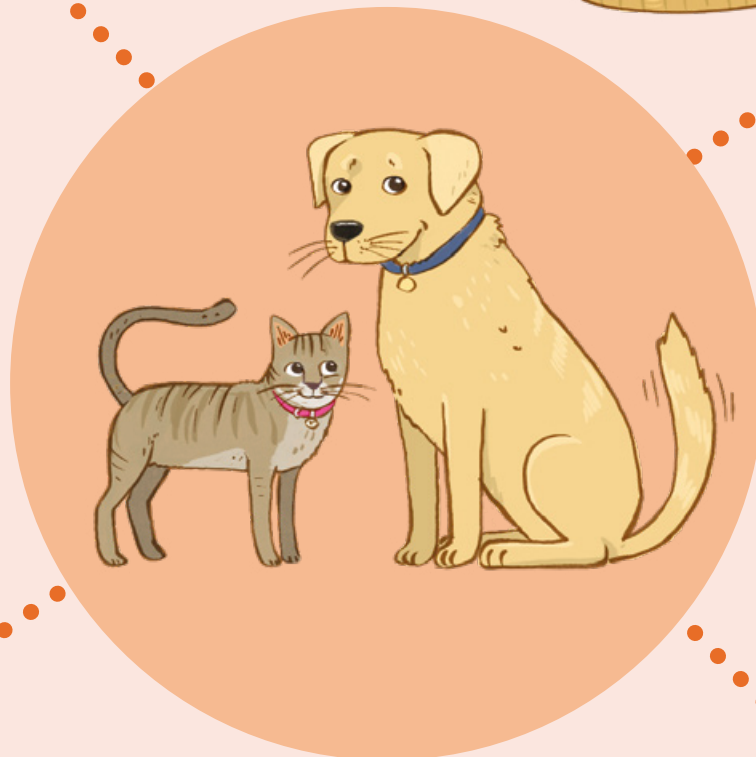
Bodulo:

Diruiwaratwa di nyaka lefelo le borutho, la go oma la go robala.

Botho:

Diruiwaratwa ga di kgone go bolela, eupša di kwa bohloko le bodutu. Re swanetše go ba le botho go diruiwaratwa tša rena.

Dijo:

Diruiwaratwa di nyaka go fiwa dijo letšatši ka letšatši.

Meetse:

Diruiwaratwa di hloka meetse a go hlweka gore di a nwe ka mehla.

Beke 3

Mabokgoni a Bophelo

Pele ga Go Bala

- Na seruiwaratwa ke eng? Na o na le sona? Re botše ka seruiwaratwa sa gago?

Go Bala

- Lebelela mmepe-kgopolo.
 - Na ke seruiwaratwa sefe seo o se bonago mo gare ga mmepe-kgopolo?
- Balang dihlogo mmogo.
- Balela barutwana tshedimošo.
- Na mmepe-kgopolo wo o re botša eng?

Ka morago ga Go Bala

- Na SPCA ke eng? Na lekgotla le le thuša diphoofole bjang.

Katse ya go swarwa ke tlala

Beke 3

Go Bala Mmogo

Bala kanegelo ka moka thutwaneng ye nngwe le ye nngwe. E bale gape le barutwana, o ema letlakaleng le lengwe le le lengwe go botšiša dipotšišo.

Letšatši 1: Kwešišo

- Na ke mang yo a anegago kanegelo? Na o tseba bjang?
- Na o tseba bjang gore katse e swerwe ke tlala? (e be e otile)
- Na ke ka lebaka la eng bana ba ile ba bitša Mma wa bona?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Na maswao a, “ ” re a bitša eng? Na a re botša eng? (šupa maswaodikga)
- Laetša barutwana dikaratamantšu tša mantšu a: **katse** le **tlala**. Balela lentšu godimo. Lebanya dikaratana le mantšu a wo a lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le ditlhaka tl.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Bala mantšu ao a lego ka gare ga maswaodikga ka mokgwa wa go fapana le a mangwe.
- Na o ka thabela go fa katse ya go swarwa ke tlala legae? Ke ka lebaka la eng?
- Na o rata go dira eng go thuša phoofolo yeo e swerwego ke tlala?

Ka letšatši le lengwe ke ile ka bona katse ka jarateng yešo. E be e lebelelega e swerwe ke tlala, e otile ebile e lapile.

Buti a re, “Tla re bitše Mma.”

“Mma, na re ka dula le katse ye hle?” Ka botšiša.

Beke 3
Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na mosetsana o kgopetše mma eng?
- Na mma wa bona o ile a reng?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Ntaetše maswaodikga mo letlakaleng le.
- Laetša barutwana karatalentšu le: **hlokomela**. Balela lentšu godimo. Lebanya karatana le lentšu leo le lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka **kg**.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na bana ba swanetše go dira eng go hlokomela katse (go e nyakela lefelo la go robala, dijo le meetse).
- Na o ka rata go hlokomela phoofolo. Ke ka lebaka la eng?

Mma a re, “Le ka dula le katse ye ge le ka kgona go e hlokomela.”

Beke 3
Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na bana ba ile ba fa katse dijo dife? (dikitse di ja dijo tša tšona tša ka gare ga sephuthelwana goba tshitswana, nama kgogo, goba hlapì)
- Na mosetsana o šomišitse eng go lokišetša katse malao?
- Na ke ka lebaka la eng bana ba file katse meetse?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Na gona le maswaodikga mo letlakaleng le?
- Laetša barutwana dikaratamantšu tše: **dijo le meetse**. Balela lentšu godimo. Lebanya dikaratana le mantšu a wo a lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka r.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na seruiwaratwa sa katse o ka se rea leina lefe?
- Na dikitse di thuša batho bjang? (swara mekgaditswane le magotlo)

Ke ile ka rea katse leina la Princess. Re ile ra e lokišetša marobalo. Ra e fa meetse le dijo letšatši le lengwe le le lengwe.

Mosong wo mongwe, ke ile ka hwetša semaka!

Beke 3 Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na semaka e be e le eng?
- Na ke mang yo a tlogo fepa dikatsana ge e sa le tše nnyane? (*mmago dikatsana*)
- Na o lemoga eng ka mahlo a dikatsana? (*a tswaletšwe eupša a tla bulega ge di godile*)
- Na mosetsana o swanetše go di kuka? (*aowa, a ka di kuka ge mahlo a tšona a bulegile, goba di godile gannyane*)

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Šupa leswao la go makala.
 - Na leswao le re le bitša eng?
 - Na le re botša eng?
- Šupa lentšu le: **dikatsana.**
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka d.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o ithutile eng ka dikatse go tšwa mo kanegelong?
- Na wena o ka rata go ba le seruiwaratwa se fe? Ke ka lebaka la eng?
- Laetša barutwana dikaratamantšu tša mantšu ka moka a beke ye. Bala dikaratamantšu ka lebelo.

Mma a re, “Re tla di hweletša legae le le kaone ge di godile.”

Lenaneotekolo la mekgwa ye mebotse

Na lehono, re ...

☐

dumedišitše batho ba bagolo?

☐

dumedišitše bana?

☐

eme mothalading ka setu?

☐

theeditše ka phaphošing

☐

boletše ka nako ya rena?

☐

hlomphile dilo tša ba bangwe?

☐

kgopetše tshwarelo?

☐

lebogile?

☐

abelane dilo?

☐

ethimotše le go gohlola ka mokgwa wa maleba?

☐

netefaditše gore re bontšha botho go ba bangwe?

Beke 4

Mabokgoni a Bophelo

Pele ga Go Bala

- Na mekgwa ye mebotse ke eng? Ke ka lebaka la eng e le bohlokwa? Ke ka lebaka la eng re swanetše go ba le mekgwa ye mebotse le maikarabelo sekolong?

Go Bala

- Na lenaneotekolo ke eng?
- Go ntlha ye nngwe le ye nngwe:
 - Balang le be le boledišaneng gore e bolela ka eng.
 - Baithaopi ba laetše goba ba diragatše.
 - Ahlaahlang gore ke ka lebaka la eng go le bohlokwa.

Ka morago ga Go Bala

- Tla re baleng lenaneo gape re swaye dilo tšeo ka moka re di dirago.

Kolobjana ya kgang

“O swanetše go ba le mekgwa ye mebotse.” O swanetše go dumediša batho,” gwa realo Mma Kolobe.

Beke 4
Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Ke ka lebaka la eng o nagana gore e bitšwa Kolobjana ya go ba le kgang?
- Na Mmago kolobjana o nyaka e dira eng?
- Ke ka lebaka la eng kolobjana ya kgang e sa theeletše mmago yona? (e na le kgang le go mmago yona, e nagana gore mekgwa ye mebotse ga e bohlokwa.)

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana dikaratamantšu tša mantšu a: **mekgwa** le **dumediša**. Balela lentšu godimo. Lebanya dikaratana le mantšu a wo a lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka **m**.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o ka bala bjang seo kolobjana ya go ba le kgang e se bolelago?
- Na o kile wa kopana le motho wa go ba le kgang? Na o be a dira eng?
- Na mekgwa ye mebotse ke eng?

Efela kolobjana ya kgang ya re, “Aowa! Ga ke nyake!”

Kolobjana ya kgang ya gahlana le Pokolo, Segwagwa le Khudu.

Beke 4

Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na ke diphoofole dife tšeo di dumedišitšego Kolobjana ya go ba le kgang?
- Na di rile eng?
- Na Kolobjana ya kgang e rile eng go Tonki, Segwagwa le Khudu?
- Na o nagana gore diphoofole di ile tša ikwa bjang?
- Na se se re botša eng ka Kolobjana ya go ba le kgang?
- Na Kolobjana ya go ba le kgang e be e swanetše go ba e rile eng ge e gahlana le diphoofole? (E be e swanetše go di dumediša gabotse e re: Dumelang, le kae?)

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana karalentšhu le: **dumela**. Balela lentšhu godimo. Lebanya dikaratana le mantšhu a wo a lego letlakaleng.
- Nyaka mantšhu a go ba le d.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o tla bala bjang seo diphoofole di se bolelago? Le seo Kolobjana ya go ba le kgang e se bolelago?
- Na o ikwa bjang ge batho ba sa go dumediše?
- Na o dumediša Hlogo ya sekolo bjang? Barutiši ba bangwe? Batho ba bagolo? Bana?

Mpša ya polaseng e ile ya bona Kolobjana ya kgang. Ya e kitimiša.

Beke 4

Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na kolobjana ya go ba le kgang e be e dira eng? Na seo se dumeletšwe?
- Na go utswa ke selo seo se sa lokago? (Ee, go utswa ke go se tshephagale/le go se hlomphe dilo tša batho ba bangwe.)
- Na kolobjana ya go ba le kgang e be e swanetše go ba e dirile eng? (e be e swanetše go ba e kgopetše molemi)
- Na o nagana gore go ya pele go tlo direga eng?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Nyaka mantšu a go ba le modumo k.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o kile wa ya lefelong leo o bego o sa dumelelwa? Re botše gore go hlagile eng.
- Ke ka lebaka la eng o se wa swanela go tšea dilo tša batho ba bangwe?

Beke 4
Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na o nagana gore kolobjana ya go ba le kgang e fihlile legoreng ka nako.
- Na diphoofolo di rile eng go Kolobjana ya go ba le kgang?
- Na ke ka lebaka la eng diphoofolo di se tša thuša Kolobjana ya go ba le kgang?
- Na o nagana gore Kolobjana ya go ba le kgang e tla ithuta se sengwe go se?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana dikaratamantšu tše: **hle** le **tshwarelo**. Balela lentšu godimo. Lebanya dikaratana le mantšu a wo a lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka š.

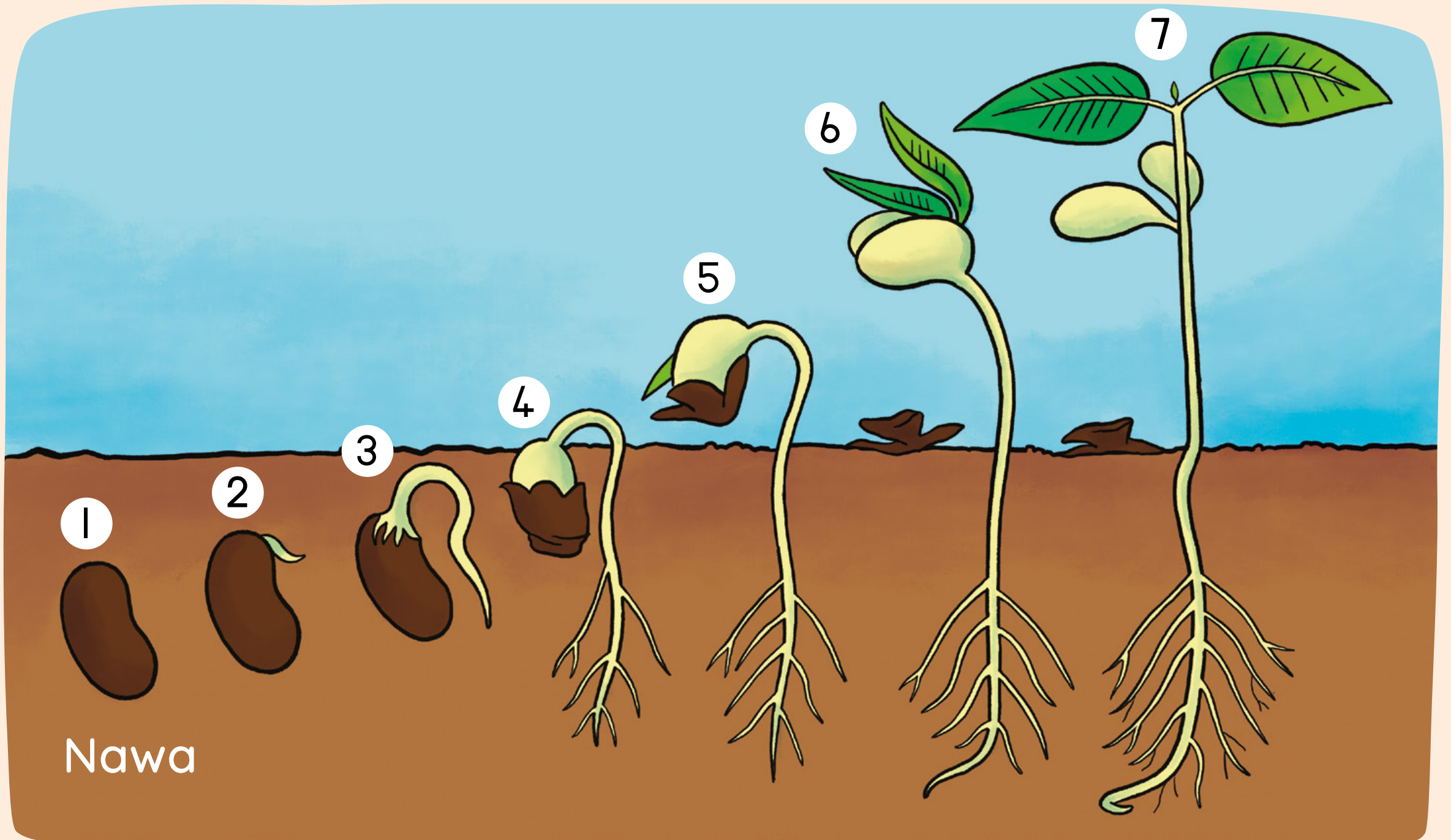
Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Bala seo Kolobjana ya go ba le kgang le diphoofolo di se bolelago ka tlhagišo.
- Go dumediša batho ke mekgwa ye mebotse. Na ke mekgwa efe ye mengwe ye mebotse yeo batho ba swanetšego go ba le yona? (gore 'hle' le gore 'ke a leboga', go ema methalading ntle le go kgorometšana, go emela nako ya gago, go hlompha dilo tša batho ba bangwe bj.bj.)

Kolobjana ya kgang ya goelela, “Jo! Nthušeng hle!” Eupša diphoofolo tša re, “Tshwarelo, rena re ditlaela kudu.”

Ka fao monawa o melago ka gona

- 1 Peu ya dinawa e hwetša borutho le meetse.
- 2 Modu wo monnyane o a tšwelela.
- 3 Modu o golela fase ka mobung.
- 4 Modu o mela medu ye mennyane mobung.
- 5 Kutu e gola go tšwa ka mobung.
- 6 Matlakala a mabedi a thoma go mela.
- 7 Matlakala a a gola.

Beke 5

Mabokgoni a Bophelo

Pele ga Go Bala

- Na mohlare ke eng?
- Na mohlare o na le ditho dife?

Go Bala

- Lebelela seswantšho se.
 - Na se laetša eng? Na dinomoro tše di re botša eng?
 - Na o lemoga eng ka seswantšho se sengwe le se sengwe?
- Balela barutwana tshedimošo.

Ka morago ga Go Bala

- Barutwana ba bjala peu ya dinawa ka gare ga piring (bona PM letl.56).

Semela sa ka sa monawa

Leina la ka ke Neo. Ke
bjētšhe semela sa monawa.

Beke 5 Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na Neo o dirile eng mathomong?
- Na ke ka lebaka la eng kuranta e be e kolobile? Šomiša tsebo ya gago ya dimela go fa karabo.
- Na o beile dipeu kae?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana dikaratamantšu tše: **semela** le **peu**. Balela lentšu godimo. Lebanya dikaratana le mantšu a wo a lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le n.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na sengwalwa se se re botša seo se diragetšego ka kgonthe? O tseba bjang?
- Na o kile wa ja dinawa? Na o jele karolo efe ya monawa?
- Na o kile wa bjala peu? Go diregile eng?

Mathomong, ke phuthetšhe
peu ya ka ya dinawa ka
kuranta ya go koloba. Ke
moka ka e bea letšatšing.

Beke 5 Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na Neo o tsebile bjang gore peu e thoma go mela?
- Na ke ka lebaka la eng o nagana gore Neo o be a swanetše go bjala peu ka gare mobung?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana dikaratamantšu tše: **mobu** le **modu**. Balela lentšu godimo. Lebanya dikaratana le mantšu a wo a lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka bj.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o kile wa bona pitša ya matšoba? Na e be e lebelelega bjang? (*ahlaahla lešoba la ka tlase le maswikana a ka fase ga mobu a go ntšha meetse*)
- Na o be o ka humana kae mobu ge o nyaka go o tšhela ka gare ga pitša?
- Na o be o ka šomiša eng sebakeng sa pitša?

Mathomong go metše modu wo monnyane. Gwa latela kutu le matlakala. Ka o bjala ka pitšaneng ya go ba le mobu.

Letšatši 1: Kwešišo

- Na ke ka lebaka la eng Neo a be a nošetša semela letšatši ka letšatši? Šomiša tsebo ya gago ya dibjalo go fa karabo.
- Na go nyakega eng gape gore mohlare wa monawa o gole? (*mobu, letšatši*)

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana karatalentšu le: **matlakala**. Balela lentšu godimo. Lebanya karatana le lentšu leo le lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka **tš**.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o ka šomiša eng ge o se na tshitswana ya go nošetša?
- Na dimela tšeo e lego kua lešokeng di humana meetse kae?

Ke beile pitšana letšatšing ka nošetša semela letšatši ka letšatši. Semela sa ka sa monawa se metše matlakala a mantši.

Semela se rile go ba le
matlakala a mantši, ka se
bjala ka tšhengwaneng
ya sekolo.

E se kgale, re tla ja
dinawa tše bose.

Beke 5
Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na Neo o bjetše neng semela sa monawa ka serapaneng?
- Na ke ka lebaka la eng go na le kotana kgauswi le semela?
- Na o tla swanela ke go phela a nošetša semela sa gagwe?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Šupa lentšu le: **dinawa**.
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka s.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o nagana gore semela sa monawa se mela gabonolo goba ka bothata? Ke ka lebaka la eng?
- Na o nagana gore dinawa ke merogo ya go loka go ka e bjala? Ke ka lebaka la eng?
- Na go na le seo o se bjetšego. Re botše ka sona.
- Laetša barutwana dikaratamantšu ka moka tša beke ye. Bala dikaratamantšu ka lebelo.

Mehuta ya dimela

Go na le mehuta ye mentši ya dimela.
Re ka di hlopha ka mokgwa wo:

Mehlare ke dimela
tša go ba
le kutu ya
go tia le
makala a
mantši.

Mehlašana
ga se ye
megolo go
swana le
mehlare.
E na le dikutunyana
tše mmalwa.

Mešunkwane
ke ye
mennyane
go mehlašana.
E na le dikutu
tša boleta.

Mehlašana
ye
mennyane
ya go naba
mo fase le
ya go **namelela**
e nyaka go ithekga
goba e nabe mo
fase.

Mabjang a na le
dikutu tša go
swarana le
matlakala
a matelele
a masesane.

**Dimela tše di a fapana efela ka moka di na le
medu, dikutu, matlakala gape tše dingwe di
na le matšoba.**

Beke 6

Mabokgoni a Bophelo

Pele ga Go Bala

- Boeletša dikarolo tša semela.

Go Bala

- Bala dihlogo mmogo gomme le lebelele diswantšho.
- Balela barutwana ditlhalošo.
- Na o nagana gore dimela tše hlophilwe bjang? Hlaloša gore ke ka lebaka la eng?

Ka morago ga Go Bala

- Sepelasepela o bogela tlhago o bone mehutahuta ya dimela (bona PM letl.68).

Jabu le kutu ya monawa

Jabu le mmagwe ba be ba diila. Jabu a rekiša kgomo ya gagwe ka dinawa tša maleatlana.

Beke 6

Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Ke ka lebaka la eng Jabu a rekišitše kgomo?
- Na molemi o file Jabu eng sebakeng sa kgomo?
- Na o nagana gore Jabu e be e le setlaela? Ke ka lebaka la eng o realo?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana dikaratamantšu tše: **dinawa le kutu ya monawa**. Balela lentšu godimo. Lebanya dikaratana le mantšu a wo a lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka r.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na ke dikanegelo dife tše dingwe tša maleatlana tšeo o kilego wa di kwa?

Nawa ya gola ya ba kutu ya monawa ye kgolo.

Beke 6

Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na dinawa di gotše ya ba eng? Šupa lentšu leo le laetšago seo.
- Ke ka lebaka la eng Jabu a nametše kutu ya monawa wa maleatlana?
- Na o bone eng?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana dikaratamantšu tše: **nameletše le lekgema**. Balela lentšu godimo. Lebanya dikaratana le mantšu a wo a lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le w.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o nagana gore kutu ya monawa e be e le ye telele go fihla kae? Na e be e fihla marung? Dinaleding? Ngweding?
- Na o nagana gore lekgema ke le le telele bjang? Na lekgema le ka fihla godimo ga tlhaka ya ntlo? Mohlare o mogolo? Le ka feta thutlwa?

Jabu a namelela godimo.
O ile a bona lekgema le
robetše.

Jabu a bona kgogo yeo
e beilego mae a gauta.
O ile a tšea kgogo.

Beke 6
Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Ke ka lebaka la eng Jabu a tšere kgogo? (ke ka lebaka la gore o be a diila kudu le gona mae a be a le a mmala wa gauta – laetša gore karabo ya potšišo ye e letlakaleng la pele la kanegelo)
- Na lekgema le tsošitšwe ke eng? Šupa mantšu ao a go botšago seo.
- Na o nagana gore lekgema le tla dira eng?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana karatalentšu le: **kgogo**. Balela lentšu godimo. Lebanya karatana le lentšu leo le lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le o.
- Šupa pudula ya polelo. – Na ke eng se? – Na se go botša eng?
- Šupa leswao la makalo. Na ke eng se? Na se go botša eng?

Ka ponyo ya leihlo lekgema
la tsoga.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o tlo bala bjang mantšu a, kwenkwekwelele (ka go hlaboša – a tsošitše lekgema).

Lekgema la kitimiša Jabu. Ka mahlatse mmago Jabu a ripa kutu ya monawa.

Beke 6 Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na o nagana gore go diregile eng ka lekgema?
- Ke ka lebaka la eng Jabu le mmagwe ba ile ba se sa diila?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Šupa pudula ya polelo. Na ke eng se? Na se go botša eng?
- Šupa lentšu **kitimiša**.
- Nyaka mantšu a go ba le kg.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o swanetše go bala bjang mantšu a go bolela ke lekgema? (ka go *hlaboša*, ka *lentšu la makgwakgwa*)
- Na o nagana gore Jabu o be a swanetše go ba a utswitše kgogo ya lekgema ya mmala wa gauta? Ke ka lebaka la eng?
- Na ye ke kanegelo ya makgonthe? Na e diregile goba e ka kgopolong?
- Laetša barutwana dikaratamantšu tša mantšu ka moka a beke ye. Bala dikaratamantšu ka lebelo.

Jabu le mmagwe ba se sa ba badiidi gape.

Moo dijo di tšwago gona

Dijo tše dingwe di tšwa go dimela.

Dienywa	Merogo	Dithoro
		
		

Dijo tše dingwe di tšwa go diphoofolo.

Nama	Ditšweletšwa tša diphoofolo	Hlapi
		
		

Beke 7
Mabokgoni a Bophelo

- Pele ga Go Bala**
- Boeletša dikarolo tša semela.
 - Na re ja dikarolo dife? Efa mehlala.

- Go Bala**
- Lebelela tafola ye.
 - Na o bona dijo dife?
 - Bala dihlogo. Na dijo di hlophilwe ka mehuta efe?

- Ka morago ga Go Bala**
- Na ditšweletšwa tše ke tša dimela goba diphoofolo: bupi? borotho? paloni? ditšhipisi? tšhese? sepenetšhe?
 - Thala didiko tše pedi letlapeng o hlophe mehuta ya dijo tše (bona PM letl. 80).

Sopo ye bose le ya go šišimiša

Mma o re, “Bona merogo ye! Lehono ke tlo apea sopo.”

Beke 7

Go Bala Mmogo

Dikanegelo tše dingwe ke tše telele go ka di bala ka moka ka nako e tee. Re ka emiša go bala gomme ra thoma mo re emego gona ka morago. Ye ke kanegelo ye telele, bjale re tla bala ditaba tša yona beke ye, re tla bala seripa se sengwe beke yeo e tlogo. Bala matlakala 32 go fihla go 35 go beke ya 7.

Letšatši 1: Kwešišo

- Na Mma o tlo šomiša eng go apea sopo? (*Bolela merogo ka moka*)
- Na o gopola gore bana ba tlo apea sopo ya nnete goba sopo ya maitirelo? (*hlaloša maitirelo*)

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana dikaratamantšu tša mantšu a **merogo** le **sopo**. Balela lentšu godimo. Lebanya dikaratana le mantšu a wo a lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka d.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Ke maswaodikga afe ao o a lemogago?
- Na o bala bjang lentšu ka gare ga leswao la ditsebjana? (*bjalo ka ge eke motho a bolela*)
- Na o kile wa thuša go apea sopo? Na o dirile eng?

“Le rena re tlo apea sopo,” gwa realo Tumi, Hunadi le Salome.

Tumi o humana dilo tša go šišimiša tša go lokela ka gare ga sopo ya gagwe.

Beke 7 Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na Tumi o lokela eng ka gare ga sopo ya gagwe ya go šišimiša?
- Ke ka lebaka la eng e le sopo ya maitirelo? (*bana ga se ba eja*)
- Ke mang yo a tlogo ja sopo ya Tumi ya go šišimiša?
- Na makgema ke dilo tša go phela goba ke tša go ikgopolela? (*tša go ikgopolela, ka dipukung le dithelebišeneng fela*)

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana karatalentšu le: **šišimiša**. Balela lentšu godimo. Lebanya karatana le lentšu leo le lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka g.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o kile wa bona lekgema ka pukung goba mo thelebišeneng? Na le swana le eng?

O apeela makgema sopo ya go šišimiša.

“Re rata sopo ya gago!”
gwa goeletša makgema.

Beke 7
Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na ke ka lebaka la eng makgema a nyaka go ja sopo ya Tumi?
- Ke mašata afe ao makgema a a dirago ge a eja sopo?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Šupa lentšu le: **mathata**
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka **b**.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o bolela bjang mantšu a lekgema?
- Na o tšhaba lekgema?

“Kgabakgaba, kgabakgaba,
bela le mathata!” makgema
a goeletša. “Sopo ye e re
dira gore re timane le go
ba ba babe.”

Hunadi o hwetša dipetala, matšoba, dienywa le matlakala.

Beke 7 Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na Hunadi o humane eng ka serapaneng go dira sopo ya gagwe?
- Na o dira sopo ya mohuta mang?
- Na o e direla mang?
- Na badimobathwana ke eng? (sebopiwa se sennyane sa boikgopolelo sa go ba le maatla a kgethegilego)

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana karatalentšu le: **bose**. Balela lentšu godimo. Lebanya karatana le lentšu leo le lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka p.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o ile wa bona badimobathwana ka gare ga dipuku goba thelebišeneng? Na e swana le eng?
- Na badimobathwana ke ba nnete goba ke ba boikgopolelo?

Hunadi o apeela badimobathwana sopo ye bose.

Beke 8

Go Bala Mmogo

Bekeng yeo e fetilego re thomile go bala kanegelo ye telele ka ga sopo. Bekeng ye re tla feleletša kanegelo. A re gopoleng gore go diregile eng go fihla ga bjale pele ga ge re balela pele gomme re bone gore go diragala eng.

Anega kanegelo go fihla ga bjale, gomme o thome go bala letlakaleng la 36.

Letšatši 1: Kwešišo

- Na go diregile eng go fihla ga bjale ka gare ga kanegelo?
- Na badimobathwana ba sebasebela Hunadi ba reng?
- Na mepopi e file Hunadi eng?
- Na ke lešata lefe leo badimobathwana ba le dirago ge ba eja sopo?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Šupa lentšu le: palamonwana.
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka l.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o ka bolela mantšu a badimobathwana bjang?
- Na badimobathwana ba lokile goba ba na le swele?
- Na o rata badimobathwana? Ke ka lebaka la eng?

“Re rata sopo ya gago!” gwa sebasebana badimobathwana.

“Re a leboga, Hunadi,” gwa realo badimobathwana.” Tšea palamonwana ye ye nnyane ya badimobathwana, ke ya gago.”

Salome o humana sekotlhelwana sa polasitiki, raseke, seeta sa mpopi le dijo tša mpša.

Beke 8 Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na Salome o lokela eng ka gare ga sopo ya gagwe?
- Ke ka lebaka la eng dilo tše Salome a di loketšego ka spong ya gagwe e le tša botlaela? (Ee, ga re je dieta tša dimpopi goba dijo tša mpša, ga re lokele diraseke ka gare ga sopo)
- Na o apeela mang sopo?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana karatalentšu le: **botlaela**. Balela lentšu godimo. Lebanya karatana le lentšu leo le lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka s.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o kile wa dira selo sa botlaela? O dirile eng?
- Na ke dilo dife tša botlaela tšeo bana ba felago ba di dira?

Salome o apeela dimpopi tša gagwe sopo ya botlaela.

“Ke rata sopo ya gago, Salome!” gwa realo Mma.

Beke 8

Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na Mma o reng go Salome?
- Na Mma o tšhela eng ka gare ga sopo ya Salome?
- Na o gopola gore Mma o rata sopo ya Salome ka nnete?
- Na o gopola gore ke ka lebaka la eng Mma a re o rata sopo ya Salome?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Šupa lentšu le: letswayana.
- Nyaka lentšu la tlhaka r.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o fela o raloka papadi ya go itiriša le bana ba bannyane?

“Efela ke nagana gore e nyaka go fokafoketšwa ka letswayana.”

Bjale Mma o tšhela
dikherotse, dieiye, ditamati,
dinawa le matsapane
ka spong.

Beke 8
Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na bana ba reng go Mma?
- Na bana ba dira eng mo seswantšhong?
- Na o nagana gore ke ka lebaka la eng bana ba rata sopo ya Mma?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Šupa lentšu le: **ditamati**.
- Nyaka lentšu la tlhaka d.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Bala lefoko la mathomo o buše moya mo go nago le khutlo.
- Na o rata sopo?
- Na o ja kae sopo?
- Na ke merogo efe yeo o ka e ratago ka spong ya gago?

“Re rata sopo ya gago,
Mma!” gwa realo bana.

Seneke sa phepo

Ge re swerwe ke tlala goba lenyora, re ka kgetha seneke sa phepo e se go seneke sa go hloka phepo. Go ja dijo tša phepo go thuša gore mebele ya rena gore e dule e kgwahlile. Diseneke tše dingwe tša go swana le aesekehirimi, malekere goba dinwamaphodi ga di na phepo, kudu ge re eja tšona go feta tša phepo. Barutwana ba ba Mphato wa 1 ba swaile diseneke tša phepo tšeo ba di ratago.

	Pabalelo	Kwena	Mahlatse	Tlou	Rebone	Bokang
	✓		✓		✓	✓
		✓		✓		
						
		✓				
			✓			✓
			✓			
	✓					
		✓		✓		

Beke 8
Mabokgoni a Bophelo

Pele ga Go Bala
• Na o bile le seneke ka nako ya matena. Na o jele eng?

Go Bala
• Re šomiša lenaneo le go fa tshedimošo ka tsela ye bonolo ya go kwešišega.
– Kholomo ya mathomo e bontšha tša diseneke tša phepo.
Na o kile wa ja seneke sefe mo go tšona?
– Mo mothalading wa ka godimo, go na le maina a barutwana ba tshela.
Na maina a bona ke bomang?
– Barutwana ka moka ba beile ✓ kgauswi le dijo tšeo ba di ratago.
Na Pabalelo o rata seneke sefe sa phepo? (Boeletša ka barutwana ba bangwe)

Ka morago ga Go Bala
• Na ke seneke sefe sa phepo seo barutwana ba se ratago kudu?
• Na ke seneke sefe seo se sa ratwego ke motho?

Magoro a mahlano a dijo

Lebelela lenaneo la beke ye dijo tša matena tša mo sekolong gomme o lekole gore barutwana ba humana se sengwe go tšwa go legoro le lengwe le le lengwe.

Lenaneo la dijo la beke: Sekolo sa Jabulani

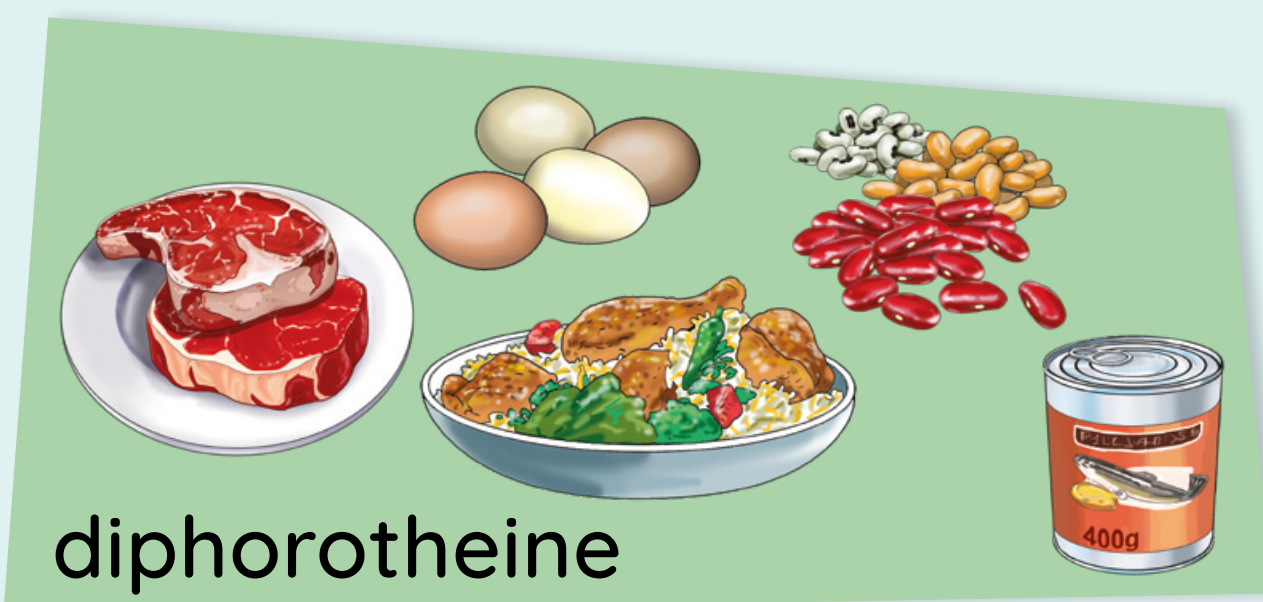
Mošupologo: hlapi ya tshitswana ya tamatisoso, bogobe

Labobedi: setampa, dinawa le sepenetšhe

Laboraro: bogobe, maswi le dipanana

Labone: setšhuu le reisi

Labohlano: sopo ya merogo le borotheo

Beke 9

Mabokgoni a Bophelo

Pele ga Go Bala

- Re ka hlopha dijo ka ditsela tša go fapafapana. Na o ka nagana ka ditsela tšeo re ka hlophago dijo ka tšona?

Go Bala

- Lebelela phousetara.
 - Na leina la sekolo ke eng?
 - Efa maina a dihlopha tše hlano tša dijo? Sehlopha se sengwe le se sengwe se thuša mebele ya rena ka tsela yeo e kgethegilego.
 - Mpotše sejo se tee sa legoro le lengwe le le lengwe.
 - Sehlopha se sengwe le se sengwe se thuša mebele ya rena ka tsela yeo e kgethegilego.

Ka morago ga Go Bala

- Nagana ka dijo tša gago tša matena tša maabane. Na o jele eng?
- Na ke dijo dife go magoro a mahlano tšeo o di jelego?

Mokgwa wa go dira salate ya dienywa

Seo o se hlokago:

- dienywa
- jusi ya dinamune

Beke 9 Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na barutwana ba tlo dira eng?
- Na ba tlile le dienywa dife?
- Na go a tshwenya ge barutwana ba tlile le dienywa tša go swana?
- Na o ile wa ja salate ya dienywa? Na e tatso ya yona e be e le bjang?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana dikaratamantšu tše: **seenywa le salate**. Balela lentšu godimo. Lebanya dikaratana le mantšu a wo a lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka s.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na seenywa sa gago sa mmamoratwa ke sefe? Na ke mang yo mongwe ka phaphošing yo a ratago seenywa sa go swana le sona?
- Kanegelo ye e bolela ka salate ya dienywa. Na ke mehuta efe ye mengwe ya disalate ye re ka e hwetšago?
- Na salate e a apeiswa? Na salate e a fiša?

Yo mongwe le yo mongwe o tla le seenywa se tee.

Seo o ka se šomišago:

- sekotlelo se segolo
- lepolanka la go segelela
- lelepola le legolo
- thipa
- dikomikana goba dikotlelwana le malepola a teye

Beke 9 Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na ke didirišwa (dibjana) dife tša ka moraleng tšeo barutwana ba di hlokago?
- Na o nagana gore ba tla dira eng ka sebjana se sengwe le se sengwe?
- Na ke ka lebaka la eng go hlokega gore barutwana ba tle le sekotlelo sa polasitiki le lelepola la teye ka phapošing?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana karatalentšu le: **sekotlelo**. Balela lentšu godimo. Lebanya karatana le lentšu leo le lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka tl.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o na le dibjana dife ka moraleng ka gae?
- Na ke dife tšeo o di somišitšego? O di šomiša go dira eng?

Yo mongwe le yo mongwe o tla le sekotlelwana le lelepola la teye.

Seo o se dirago:

Beke 9 Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na barutwana ba dira eng sa pele?
- Na ke ka lebaka la eng ba dira seo pele?
- Bolela dilo tše nne tše dingwe tšeo ba di dirilego go dira salate ya dienywa.

Re hlapa matsogo pele gomme ra hlatswa le dienywa.

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana dikaratamantšu tše: **kgabelela le ebola.** Balela lentšu godimo. Lebanya dikaratana le mantšu a wo a lego letlakaleng.
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka hl.

Re ebola matlakala a dinamune, dipanana le dinarekisi.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na o ka gopola dilo ka moka tšeo o hlokago go di dira go dira salate ya dienywa?
- Na o nagana gore salate ya dienywa e na le phepo? Ke ka lebaka la eng o nagana bjalo?

Morutiši o segelela dienywa.

Ge a fetša o hlakanya dienywa ka gare ga sekotlelo gomme nna ke tšhela jusi ya namune.

Salate ya rena ya dienywa e loketše go jewa.

Beke 9 Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na barutwana ba dira eng?
- Na o tseba bjang gore ba ipshina ka salate?
- Na o ithutile eng ka go dira salate ya dienywa?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša barutwana gape dikaratamantšu tša mantšu ka moka a beke ye. Bala mantšu ka lebelo le ka thelelo.
- Nyaka mantšu a go ba le tlhaka l.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na ke dienywa dife tšeo o ka di šomišago go dira salate ya dienywa? Na ke ka lebaka la eng?
- Na o reka kae dienywa?
- Na ke dienywa dife tšeo di melago mo o dulago gona?

Hmm, e bose!

Ditebogo

Tšweletšo ya lenaneo le la go kopantšha Leleme la Gae le Mabokgoni a Bophelo e dirilwe ke sehlopha sa Funda Wande ka tšhomišano le sehlopha sa ditsebi tša thuto ya motheo ya Kapa Bodikela, Kapa Bohlabela le Limpopo, dirutegi go tšwa diyunibesithing tša go fapafapana le barutiši dikolong.

Dipuku tše di kgonne go tšweletšwa ka lebaka la thekgo ya mašelang ya Allan Gray Orbis Foundation Endowment, FEM Education Foundation, Michael & Susan Dell Foundation le Zenex Foundation.

Khabara

Anja Stoeckigt

Ditheto tša diswantšho

FREEPIK: Letlakala 7: @prostooleh (ngakale mooki); Letlakala 10: @vichle81 (setimamello); Letlakala 26: @davidegu (mohlare), @WDnet Studio (mošunkwane), @tj_studio (legapu), @malshakov (bjang); @vad_7 (mohlašana); Letlakala 31: @mrsiraphol (panana), @pch.vector (dinamune), @spayder_1979 (diterebe), @prasannaplš (mopanana), @freepik (monamune), @bilanol (moterebe), @atlascompany (sepenetšhe), @pixel-shot.com (dinawa), @spams (lefodi), @kukuruzaphoto (monawa), @taroshenko (dipenetšhe), @sanpom (mphodi), @topntp26 (borotho), @lovelyday12 (lehea), @wirestock (korong), @neilurs (sethuu sa nama ya kgomo), @user7552762 (kgogo), @tawatchal07 (dikgomo di fula), @wirestock (dikgogo), @xamtiw (mamapo), @sangsiripech (mae), @fabrikasimf (šhese), @nipapornnan (maswi), @dashu83 (go gama kgomo), @wirestock (nose), @fabrikasimf (hlapi ya ka tshitswaneng), @LuqueStock (lewatile); **FUNDA WANDE:** Letlakala 8: morutiši; Letlakala 42: dienywa, barutwana; Letlakala 43: ditlabakelo, morutwana; Letlakala 44: ka moo salate ya dienywa e dirwago ka gona; Letlakala 45: morutiši le barutwana; **iSTOCK:** Letlakala 9: kali9 (lephodisa la mosadi); **SHUTTERSTOCK:** Letlakala 31: ivanfolio (bogobe).

www.fundawande.org

ISBN: 978-1-77630-617-6

Version 4: 2024

Motho mang le mang o dumeletšwe go abelana (go kopolla le go phatlalatša sedirišwa se ka tshepedišo goba sebopego sefe) goba go amantšha (go hlakantšha, go fetola le go tšwetša pele ka morero wo mongwe le mongwe), ge fela a ka leboga mošomo wa rena ka tsela ye:

Funda Wande, Sepedi Leleme la Gae le Mabokgoni a Bophelo, Puku ye Kgolo, Mphato 1, Kotara 3, CC BY 4.0

O seke wa tlatša ka mantšu goba polelo yeo e ka ganetšago ba bangwe seo laesense e se dumeletšego.

Tshedimošo ya go tlaleletša o ka e humana mo: <http://creativecommons.org/licences/by/4.0/>

